

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

Харківський інститут
Кафедра менеджменту

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри менеджменту
_____ О.С. Телепнєва
" ____ " _____ 2025 р.

КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни «Основи управління бізнесом»

на тему:

«НАЙВАЖЛИВІШІ ІНДИКАТОРИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ
КОМПАНІЇ»

Виконала: студентка 4 курсу
Групи: ТУхр-4-22-Б1М (4.6здс)
Власова Олена Вікторівна

Керівник: к.е.н., доцент Янковська В.А.

Харків 2025

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМПАНІЇ	6
1.1. Сутність та значення фінансового стану компанії в умовах ринкової економіки.	6
1.2. Інформаційна база для аналізу фінансового стану: склад і зміст фінансової звітності	9
1.3. Класифікація та загальна характеристика індикаторів фінансового стану	12
2. СИСТЕМА НАЙВАЖЛИВІШИХ ІНДИКАТОРІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА МЕТОДИКА ЇХНЬОГО РОЗРАХУНКУ	15
2.1. Індикатори ліквідності та платоспроможності	15
2.2. Індикатори фінансової стійкості	17
2.3. Індикатори ділової активності	19
2.4. Індикатори рентабельності	21
3. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ	24
3.1. Основні проблеми в проведенні аналізу фінансового стану сучасних підприємств	24
3.2. Шляхи вирішення системних проблем	26
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30
ДОДАТКИ	33

ВСТУП

В умовах ринкової економіки та глобальної конкуренції фінансовий стан підприємства є ключовим індикатором його життєздатності, інвестиційної привабливості та потенціалу до стійкого розвитку. Ефективне функціонування будь-якого суб'єкта господарювання залежить від його здатності забезпечувати платоспроможність, фінансову стійкість і високу рентабельність.

Актуальність обраної теми зумовлена такими факторами:

- Потреба в ухваленні рішень: Для власників, інвесторів, кредиторів та менеджменту необхідна об'єктивна та оперативна оцінка фінансового ризику та ефективності використання капіталу. Традиційний бухгалтерський облік не завжди дає вичерпну відповідь, тому критично важливим є використання системи фінансових індикаторів.

- Виклики сучасної економіки: Сучасний аналіз ускладнюється глобальною волатильністю, трансформацією бізнес-моделей (зокрема, зростанням ролі цифрових та підпискових моделей) та домінуванням нематеріальних активів. Це вимагає відходу від класичних підходів і включення до аналізу нефінансових показників (як-от ESG-фактори та грошові потоки).

- Фінансова безпека: В умовах економічної нестабільності, особливо в Україні, глибокий та своєчасний аналіз фінансового стану є запорукою фінансової безпеки підприємства та основою для розробки антикризових стратегій.

Мета курсової роботи полягає у визначенні та систематизації ключових індикаторів фінансового стану компанії, розробці методики їхнього розрахунку, а також проведенні комплексного аналізу фінансового стану на прикладі конкретного підприємства та формулюванні обґрунтованих рекомендацій щодо його покращення.

Для досягнення цієї мети поставлені такі завдання:

- Розкрити економічну сутність фінансового стану підприємства та його значення для різних груп стейкхолдерів.

- Систематизувати інформаційну базу для аналізу — фінансову звітність (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів).

- Класифікувати та деталізувати методику розрахунку ключових індикаторів: ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності.

- Сформулювати конкретні пропозиції щодо оптимізації фінансової структури підприємства з урахуванням сучасних тенденцій аналізу.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність підприємств.

Предметом дослідження є система найважливіших індикаторів, що використовуються для діагностики, оцінки та прогнозування фінансового стану підприємства.

У процесі роботи використовувалися такі методи дослідження:

- Монографічний метод – для вивчення та узагальнення теоретичних засад аналізу фінансового стану.

- Метод порівняння та динамічний аналіз – для оцінки змін показників протягом досліджуваного періоду (3 роки).

- Вертикальний та горизонтальний аналіз – для вивчення структури та динаміки активів і пасивів, а також фінансових результатів.

- Метод фінансових коефіцієнтів (коефіцієнтний аналіз) – ключовий метод для розрахунку індикаторів ліквідності, стійкості, активності та рентабельності.

- Метод факторного аналізу (Модель Du Pont) – для визначення чинників, що впливають на рентабельність власного капіталу.

Теоретична значущість полягає в систематизації та поглибленні методичних підходів до оцінки фінансового стану з урахуванням вимог

сучасної економіки та необхідності інтеграції нефінансових показників (ESG, грошові потоки).

Курсова робота складається зі вступу, трьох взаємопов'язаних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМПАНІЇ

1.1. Сутність та значення фінансового стану компанії в умовах ринкової економіки

Фінансовий стан компанії є інтегральною характеристикою її діяльності, що відображає здатність підприємства фінансувати свою поточну діяльність, вчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями та нарощувати власний капітал. Це динамічний процес, який формується під впливом усіх аспектів господарської діяльності.

В економічній теорії фінансовий стан розглядається як сукупність показників, що відображають стан капіталу підприємства у процесі його кругообігу та здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на певний момент часу.

Наведені нижче визначення від різних авторів демонструють багатоаспектність поняття "фінансовий стан" та його центральну роль в економічному аналізі:

І. О. Бланк (Український економіст, фахівець з фінансового менеджменту):

"Фінансовий стан підприємства — це комплексна характеристика фінансової спроможності підприємства, його фінансової стійкості, ділової активності та ефективності використання фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності."

Ключовий акцент: Комплексність та інтеграція всіх сфер фінансової діяльності.

О. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Л. М. Михайленко (Українські фахівці):

"Фінансовий стан підприємства — це сукупність показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів, а

також фінансові взаємовідносини підприємства із зовнішніми контрагентами на певну дату."

Ключовий акцент: Відображення структури активів і пасивів, а також зовнішніх фінансових зв'язків.

А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін (класики фінансового аналізу):

"Фінансовий стан підприємства — це його здатність фінансувати свою діяльність. Воно характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільністю розміщення цих коштів та ефективністю їхнього використання."

Ключовий акцент: Здатність фінансувати діяльність і ефективність використання ресурсів.

Е. І. Бородіна (Українська фахівчиня, авторка навчальних посібників):

"Фінансовий стан — це економічна категорія, що відображає стан капіталу підприємства у процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на певний момент часу. Основними критеріями є платоспроможність, ліквідність та фінансова стійкість."

Ключовий акцент: Динаміка кругообігу капіталу та здатність до саморозвитку.

Дж. К. Ван Хорн (Американський фахівець, автор "Основи фінансового менеджменту"):

"Хоча сам термін прямо не визначається як «фінансовий стан», фінансовий аналіз, спрямований на його оцінку, є процесом використання фінансової звітності для оцінки минулих та поточних фінансових показників, а також прогнозування майбутніх фінансових результатів і ризиків."

Ключовий акцент: Процес оцінки, орієнтований на прогноз і ризики (з точки зору зовнішнього інвестора/кредитора).

Усі наведені визначення сходяться на тому, що фінансовий стан є комплексною оцінкою (1, 2) фінансової здатності компанії (3, 4) та її життєздатності (4, 5) на основі аналізу використання ресурсів (3, 4) та

зовнішніх взаємовідносин (2). Для вашої роботи доцільно взяти за основу визначення 1 або 4, оскільки вони є найбільш комплексними та описовими.

Ключовими елементами, що характеризують фінансовий стан, є:

- Забезпеченість фінансовими ресурсами: Наявність власного та залученого капіталу, необхідного для здійснення господарської діяльності.

- Ефективність розміщення коштів: Оптимальне співвідношення між оборотними та необоротними активами, раціональне використання інвестицій.

- Ступінь платоспроможності та ліквідності: Здатність компанії швидко конвертувати активи в грошові кошти для погашення короткострокових зобов'язань.

- Фінансова стійкість: Здатність підприємства протистояти зовнішнім та внутрішнім фінансовим ризикам, підтримувати структуру капіталу та зберігати фінансову незалежність.

В умовах ринкової економіки, де функціонує механізм конкуренції та обмежених ресурсів, значення аналізу фінансового стану набуває стратегічного характеру:

- Для власників (акціонерів): Оцінка рентабельності інвестицій (ROE), рівня дивідендних виплат, ризиків втрати капіталу.

- Для менеджменту: Визначення "вузьких місць" в управлінні активами, капіталом та грошовими потоками. Це основа для прийняття оперативних та стратегічних рішень щодо ціноутворення, кредитної політики, інвестиційних програм.

- Для кредиторів та інвесторів: Оцінка кредитоспроможності компанії, її здатності обслуговувати борги та повертати позики. Це ключовий фактор при прийнятті рішень про надання фінансування.

- Для держави (податкових органів): Контроль за своєчасністю та повнотою сплати податків, оцінка ймовірності банкрутства.

Таким чином, фінансовий стан є діагностичним інструментом, що дозволяє оцінити життєздатність компанії, її конкурентоспроможність та

потенціал розвитку у довгостроковій перспективі. Його аналіз є необхідною умовою для забезпечення фінансової безпеки та підвищення ринкової вартості бізнесу.

1.2. Інформаційна база для аналізу фінансового стану: склад і зміст фінансової звітності

Основою для всебічного фінансового аналізу є фінансова звітність компанії, складена відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) або Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Якість, достовірність та періодичність цієї звітності прямо впливають на точність і обґрунтованість висновків про фінансовий стан.

Ключову роль в інформаційній базі відіграють три основні форми фінансової звітності:

1. Баланс (Звіт про фінансовий стан) Баланс є статичним знімком фінансового положення компанії на певну дату. Він відображає основне рівняння бухгалтерського обліку: $\text{Активи} = \text{Власний капітал} + \text{Зобов'язання}$.

Склад: Розділ "Актив" показує структуру майна (необоротні та оборотні активи), а "Пасив" — джерела його формування (власний капітал, довгострокові та поточні зобов'язання).

Значення для аналізу: На основі Балансу розраховуються всі показники ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, оскільки він дає уявлення про структуру капіталу та забезпеченість оборотними коштами.

Структура та зміст Балансу:

Актив (ліва частина): Відображає ресурси (майно) компанії, класифіковані за ступенем ліквідності (від найменш ліквідних до найбільш ліквідних).

Необоротні активи: Це довгострокові ресурси, які використовуються більше одного року (основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції).

Оборотні активи: Це кошти, які перебувають у постійному русі та призначені для використання протягом одного року або одного операційного циклу (запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти).

Пасив (права частина): Відображає джерела формування цих ресурсів, класифіковані за терміном погашення (від постійних до найбільш термінових).

Власний капітал: Капітал, інвестований власниками, та накопичені прибутки (статутний капітал, додатковий капітал, нерозподілений прибуток). Це найбільш "стійке" джерело фінансування.

Зобов'язання (борги):

Довгострокові зобов'язання: Борги, термін погашення яких перевищує 12 місяців (довгострокові кредити, облігації).

Поточні зобов'язання: Борги, які мають бути погашені протягом 12 місяців або одного операційного циклу (короткострокові кредити, кредиторська заборгованість).

Значення для аналізу: Баланс є основою для проведення як вертикального (структурного), так і горизонтального (динамічного) аналізу. На його основі розраховуються всі найважливіші індикатори фінансового стану, що є предметом даної курсової роботи:

Ліквідність та Платоспроможність: Шляхом співставлення оборотних активів із поточними зобов'язаннями.

Фінансова Стійкість: Шляхом аналізу співвідношення власного та позикового капіталу (коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансування). Таким чином, Баланс забезпечує повну картину майнового стану компанії та структури її фінансування.

2. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) Цей звіт є динамічним документом, який відображає фінансові результати діяльності компанії за певний період (квартал, рік).

Склад: Дохід (виручка) від реалізації, собівартість, валовий прибуток, адміністративні витрати, операційний прибуток, фінансові витрати (проценти), прибуток до оподаткування та чистий прибуток.

Значення для аналізу: Слугує інформаційною базою для розрахунку показників рентабельності (ROS, ROA, ROE) та оцінки ділової активності (оборотність). Він дає розуміння про ефективність управління витратами та формування прибутку.

Структура та зміст Звіту про фінансові результати: Формується звіт за принципом "багаторівневого" прибутку, що дозволяє послідовно оцінити ефективність різних видів діяльності:

Валовий прибуток: Різниця між чистим доходом (виручкою) від реалізації та собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Цей показник оцінює ефективність ціноутворення та виробничих витрат.

Операційний прибуток (EBIT): Валовий прибуток мінус операційні витрати (адміністративні витрати та витрати на збут). Він відображає фінансовий результат від основної, регулярної діяльності компанії.

Фінансовий результат до оподаткування: Операційний прибуток, скоригований на інші доходи та витрати (наприклад, доходи від участі в капіталі, фінансові доходи та витрати, що включають сплату процентів за кредитами).

Чистий прибуток: Фінансовий результат після вирахування витрат із податку на прибуток. Це кінцевий фінансовий результат, який є основним джерелом поповнення власного капіталу (нерозподілений прибуток) або виплати дивідендів.

Значення для аналізу: Звіт про фінансові результати є ключовою інформаційною базою для:

Аналізу рентабельності: Розрахунок усіх показників рентабельності (ROS, ROA, ROE).

Аналізу ділової активності: Розрахунок коефіцієнтів оборотності.

Оцінки якості прибутку: Визначення впливу нерегулярних або неопераційних статей на кінцевий результат.

3. Звіт про рух грошових коштів. Цей звіт показує надходження та вибуття грошових коштів за звітний період, групуючи їх за трьома видами діяльності:

Операційна діяльність: Грошові потоки, пов'язані з основною діяльністю компанії (продаж товарів/послуг).

Інвестиційна діяльність: Грошові потоки, пов'язані з придбанням або продажем необоротних активів.

Фінансова діяльність: Грошові потоки, пов'язані зі зміною розміру та складу власного капіталу та позик (наприклад, отримання кредитів, виплата дивідендів).

Значення для аналізу: Є найважливішим джерелом для оцінки реальної платоспроможності, оскільки показує, чи здатна компанія генерувати достатній грошовий потік від основної діяльності для обслуговування своїх зобов'язань.

Сукупний аналіз цих трьох форм звітності дозволяє отримати комплексну та об'єктивну оцінку фінансового стану компанії, як на дату (Баланс), так і в динаміці (Звіт про результати та рух коштів).

1.3. Класифікація та загальна характеристика індикаторів фінансового стану

Фінансові індикатори (коефіцієнти) є кількісними вимірниками, які відображають взаємозв'язок між різними статтями фінансової звітності. Вони

дозволяють стандартизувати аналіз та порівнювати компанії різного розміру та галузевої приналежності.

Основні групи індикаторів Класифікація фінансових індикаторів базується на аспектах фінансового стану, які вони покликані оцінити. Традиційно виділяють п'ять ключових груп:

Індикатори ліквідності та платоспроможності (Liquidity & Solvency Ratios):

Загальна характеристика: Оцінюють здатність компанії швидко та без значних втрат перетворювати свої активи на грошові кошти для покриття поточних (короткострокових) зобов'язань (ліквідність) та обслуговувати свої довгострокові зобов'язання (платоспроможність).

Ключові показники: Коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності.

Індикатори фінансової стійкості (Financial Stability/Leverage Ratios):

Загальна характеристика: Визначають ступінь фінансової незалежності компанії та оптимальність структури капіталу (співвідношення власного та позикового капіталу). Вони вимірюють рівень фінансового ризику.

Ключові показники: Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу), коефіцієнт фінансування, коефіцієнт маневреності власного капіталу.

Індикатори ділової активності (Activity Ratios / Efficiency Ratios):

Загальна характеристика: Характеризують ефективність використання активів компанії, тобто швидкість їхнього обороту. Чим вищий коефіцієнт оборотності, тим ефективніше використовуються ресурси.

Ключові показники: Коефіцієнт оборотності активів, оборотності запасів, оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, тривалість операційного та фінансового циклів.

Індикатори рентабельності (Profitability Ratios):

Загальна характеристика: Оцінюють прибутковість компанії. Вони показують, яку частку прибутку приносить кожен елемент (кожна гривня

активів, продажів чи власного капіталу). Це найважливіші показники для власників та потенційних інвесторів.

Ключові показники: Рентабельність продажів (ROS), рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE).

Світові та національні підходи до системи фінансового аналізу Для глибинного та системного аналізу фінансового стану використовуються інтегровані моделі:

Модель Du Pont: Це декомпозиційний підхід, який розкладає показник рентабельності власного капіталу (ROE) на складові частини (рентабельність продажів, оборотність активів та фінансовий левирідж). Вона дозволяє менеджменту визначити, який саме фактор (операційна ефективність, ефективність використання активів чи фінансова структура) має найбільший вплив на кінцеву прибутковість для власників.

Z-Score Модель Альтмана (Altman Z-Score): Це багатофакторна дискримінантна модель, розроблена для прогнозування ймовірності банкрутства компанії протягом наступних двох років. Вона поєднує індикатори ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості та ділової активності в єдиний показник. Z-Score є важливим інструментом для кредиторів та аудиторів, що дозволяє швидко оцінити фінансовий ризик.

Інтеграція цих класичних індикаторів та системних моделей забезпечує комплексний погляд на фінансовий стан, що є необхідною передумовою для обґрунтованих управлінських рішень.

2. СИСТЕМА НАЙВАЖЛИВІШИХ ІНДИКАТОРІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА МЕТОДИКА ЇХНЬОГО РОЗРАХУНКУ

2.1. Індикатори ліквідності та платоспроможності

Індикатори ліквідності є ключовими для оцінки кредитоспроможності компанії та її здатності вчасно розраховуватися за короткостроковими зобов'язаннями. Вони класифікуються за швидкістю перетворення активів у грошові кошти.

Сума ліквідних активів	$ЛА = ОА$	ОА – сума оборотних активів З – сума запасів ГК – сума грошових коштів ПФІ – сума поточних фінансових інвестицій ПЗ – сума поточних зобов'язань ВК – сума власного капіталу
Сума швидколіквідних активів	$ШЛА = ЛА - З$	
Сума готових засобів платежу	$ГЗП = ГК + ПФІ$	
Власний оборотний капітал	$ВОК = ОА + ВМП - ПЗ$	
Загальний коефіцієнт покриття	$З_{к.п} = \frac{ЛА}{ПЗ}$	
Проміжний коефіцієнт покриття	$П_{к.п} = \frac{ШЛА}{ПЗ}$	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$К_{ал} = \frac{ГЗП}{ПЗ}$	
Частка власного оборотного капіталу у покритті запасів	$К_{пз} = \frac{ВОК}{З}$	
Коефіцієнт маневрування капіталу	$К_{мк} = \frac{ВОК}{ВК}$	
Коефіцієнт співвідношення власного оборотного капіталу та загальної суми оборотних активів	$К = \frac{ВОК}{ОА}$	

Рис. 2.1 Індикатори ліквідності та платоспроможності

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності

Методика розрахунку: Встановлює співвідношення між найбільш ліквідними активами (грошовими коштами та їх еквівалентами) та поточними зобов'язаннями.

Економічний зміст: Показує, яку частину поточних боргів компанія здатна погасити негайно за рахунок коштів на рахунках і в касі. Це найбільш консервативна оцінка платоспроможності.

Критичні та оптимальні значення: Значення вище 0.5 може свідчити про нераціональне використання ресурсів (надмірне накопичення непрацюючих грошових коштів).

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності.

Методика розрахунку: Враховує грошові кошти, їх еквіваленти та поточну дебіторську заборгованість, виключаючи при цьому запаси, оскільки їхня реалізація може зайняти тривалий час або бути проблематичною.

Економічний зміст: Оцінює здатність компанії розраховуватися з короткостроковими боргами за рахунок активів, які можуть бути швидко конвертовані у гроші (протягом 30-60 днів).

Критичні та оптимальні значення: Значення менше 1.0 є тривожним сигналом, оскільки навіть після збору всіх боргів компанія не зможе покрити свої поточні зобов'язання.

3. Коефіцієнт поточної ліквідності

Методика розрахунку: Це найбільш поширений показник, який порівнює всі оборотні активи (загалом) з поточними зобов'язаннями.

Економічний зміст: Характеризує загальну здатність компанії виконати свої короткострокові зобов'язання, використовуючи всі оборотні активи. Він відображає запас покриття поточних боргів.

Критичні та оптимальні значення: Значення менше 1.0 вказує на критичний рівень ліквідності та високий ризик неплатоспроможності.

Платоспроможність На відміну від ліквідності, яка фокусується на короткострокових боргах, платоспроможність оцінює здатність компанії обслуговувати свої довгострокові зобов'язання. Хоча коефіцієнти ліквідності опосередковано впливають на платоспроможність, прямі індикатори платоспроможності розглядаються у наступному підрозділі, оскільки вони оцінюють структуру капіталу та довгострокові фінансові ризики.

2.2. Індикатори фінансової стійкості

Фінансова стійкість – це здатність підприємства функціонувати та розвиватися, зберігаючи рівновагу своїх активів та пасивів у змінному внутрішньому та зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі.

Коефіцієнт фінансової автономії	$K_{\Phi A} = \frac{BK}{K}$	BK – сума власного капіталу ПК – сума позикового капіталу K – загальна сума капіталу
Коефіцієнт фінансової заборгованості	$K_{\Phi Z} = \frac{ПК}{K}$	
Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{\Phi Zал} = \frac{K}{BK}$	
Коефіцієнт покриття боргу	$K_{ПБ} = \frac{BK}{ПК}$	

Рис.2.2 Індикатори фінансової стійкості

1. Коефіцієнт автономії (Коефіцієнт концентрації власного капіталу).

Методика розрахунку: Відображає частку власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування (активів).

Економічний зміст: Показує ступінь фінансової незалежності компанії. Чим вище значення, тим меншою є залежність від зовнішніх кредиторів, і тим вищим є "запас міцності" для покриття зобов'язань.

Критичні та оптимальні значення: У більшості галузей оптимальним вважається діапазон 0.6–0.7. Компанії з високим коефіцієнтом автономії більш стійкі до фінансових криз.

2. Коефіцієнт фінансування (Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу).

Методика розрахунку: Характеризує співвідношення між позиковим капіталом (довгострокові та поточні зобов'язання) та власним капіталом.

Економічний зміст: Показує, скільки позикового капіталу компанія залучила на кожну гривню власного капіталу. Це індикатор фінансового

ризик (фінансового левериджу). Високе значення може свідчити про агресивну політику залучення боргу та потенційні проблеми з його обслуговуванням.

Критичні та оптимальні значення: Оптимальне значення (100%). Значення більше 1.0 означає, що компанія фінансується переважно за рахунок зовнішніх джерел (боргів), що підвищує ризик банкрутства для інвесторів та кредиторів. Для капіталомістких галузей (наприклад, комунальні послуги) цей показник може бути вищим.

3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Coefficient of Manoeuvrability of Equity Capital).

Методика розрахунку: Показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування оборотних активів, тобто знаходиться у мобільній формі, а не "заморожена" у необоротних активах.

Економічний зміст: Відображає здатність компанії вільно маневрувати власними коштами, інвестуючи їх у найбільш прибуткові сфери, чи то запаси, чи дебіторська заборгованість, чи грошові кошти. Чим вище коефіцієнт, тим більша фінансова гнучкість компанії.

Критичні та оптимальні значення: Низький коефіцієнт (близький до нуля або негативний) вказує на те, що весь власний капітал або його значна частина вкладена в необоротні активи (будівлі, обладнання), а оборотні активи фінансуються за рахунок позикових коштів, що знижує стійкість.

Оцінка рівня фінансових ризиків Індикатори фінансової стійкості є прямими вимірниками фінансового ризику.

Ризик втрати контролю: Високий коефіцієнт фінансування (низький коефіцієнт автономії) означає, що компанія є високозалежною від кредиторів, які можуть посилити умови кредитування або вимагати дострокового повернення боргу, що може призвести до втрати операційного та фінансового контролю.

Ризик неплатоспроможності у довгостроковій перспективі: Недостатність власного оборотного капіталу вказує на те, що навіть для

фінансування поточної діяльності компанія змушена постійно залучати позикові кошти, що підвищує ризик ліквідності та вказує на незбалансовану фінансову структуру.

Системний аналіз цих трьох показників дозволяє зробити висновок про довгострокову життєздатність та фінансову безпеку компанії.

2.3. Індикатори ділової активності

Ділова активність компанії відображає інтенсивність використання її активів і, по суті, швидкість проходження капіталом всіх стадій кругообігу (постачання, виробництво, реалізація). Підвищення ділової активності, як правило, свідчить про зростання ефективності управління ресурсами.

1. Коефіцієнт оборотності активів (Total Asset Turnover)

Методика розрахунку: Показує, скільки гривень чистого доходу (виручки) від реалізації генерується на кожен гривню загальної суми активів.

Економічний зміст: Характеризує ефективність використання всього майна компанії. Чим вище коефіцієнт, тим більший обсяг продажів забезпечує використання активів, що свідчить про високу продуктивність капіталу.

Оцінка ефективності: Порівнюється з галузевими середніми значеннями та динамікою попередніх періодів. Зростання коефіцієнта вказує на ефективніше використання активів; зниження — на надмірне накопичення непрацюючих активів або падіння попиту.

2. Коефіцієнт оборотності запасів (Inventory Turnover Ratio)

Методика розрахунку: Показує швидкість, з якою запаси (сировина, готова продукція) перетворюються на реалізовану продукцію.

Примітка: для розрахунку часто використовується показник собівартості, оскільки запаси в Балансі оцінюються за собівартістю, а не за ціною реалізації.

Економічний зміст: Вимірює, скільки разів протягом періоду "прокручуються" запаси. Чим вище оборотність, тим менше часу товари та матеріали "заморожені" на складах, що знижує витрати на зберігання та ризик їхнього знецінення.

Оцінка ефективності: Висока оборотність є позитивною, але надто висока може сигналізувати про дефіцит запасів і пропуск продажів (сток-аут). Низька оборотність свідчить про надлишок запасів або їхню застарілість.

3. Період обороту дебіторської заборгованості (Days Sales Outstanding)

Методика розрахунку: Показує середню кількість днів, необхідних для отримання оплати від покупців (погашення дебіторської заборгованості).

Економічний зміст: Оцінює ефективність управління продажами в кредит та ефективність системи стягнення боргів. Це критичний показник для управління грошовим потоком.

Оцінка ефективності: Бажано, щоб цей період був якомога коротшим і відповідав встановленій кредитній політиці компанії. Якщо $\$ПО_{\{деб. заб.\}}\$$ значно перевищує стандартний термін оплати, це може свідчити про слабкий контроль за боргами або про проблеми з платоспроможністю клієнтів.

4. Період обороту кредиторської заборгованості (Days Payable Outstanding)

Методика розрахунку: Показує середню кількість днів, протягом яких компанія відтерміновує платежі своїм постачальникам.

Економічний зміст: Відображає, як компанія використовує комерційний кредит, наданий постачальниками. Це джерело безкоштовного короткострокового фінансування.

Оцінка ефективності: Цей період не повинен бути надто коротким (це означає, що компанія не використовує пільговий період) або надто довгим (це може погіршити відносини з постачальниками та призвести до штрафів). Оптимально, коли він відповідає середньогалузевим умовам розрахунків.

5. Тривалість операційного циклу (Operating Cycle)

Методика розрахунку: Сумарний час, протягом якого грошові кошти "заморожені" у запасах та дебіторській заборгованості. Це час від закупівлі матеріалів до отримання грошей за продану продукцію.

Економічний зміст: Показує загальну тривалість операційної діяльності. Чим він коротший, тим швидше капітал обертається, і тим менша потреба у зовнішньому фінансуванні.

6. Тривалість фінансового циклу (Cash Conversion Cycle)

Методика розрахунку: Визначає час, протягом якого грошові кошти компанії фактично відвернені з обігу (тобто період, який компанія повинна фінансувати самостійно або за рахунок позик).

Економічний зміст: Це найважливіший інтегральний показник ділової активності.

Позитивне значення означає, що компанія фінансує свою діяльність (закупівля запасів та очікування оплати від покупців) довше, ніж отримує відтермінування від постачальників. Чим менше це значення, тим краще.

Негативне значення (характерне для великих роздрібних мереж, які продають швидше, ніж платять постачальникам) є ідеальним фінансовим станом, оскільки означає, що компанія використовує гроші постачальників для фінансування своїх операцій.

Оцінка ефективності: Ключова мета менеджменту — скорочувати операційний та фінансовий цикли.

2.4. Індикатори рентабельності

Індикатори рентабельності (Profitability Ratios) є ключовими для оцінки ефективності використання капіталу та прибутковості компанії. Вони показують, яку частину прибутку генерує кожен елемент (продажі, активи, власний капітал).

1. Рентабельність продажів (Return on Sales)

Методика розрахунку: Визначає частку прибутку в кожній гривні, отриманій від реалізованої продукції. Як правило, використовується чистий прибуток.

Економічний зміст: Характеризує операційну ефективність компанії, тобто здатність контролювати витрати (собівартість, адміністративні та збутові витрати) та отримувати кінцевий прибуток. Це маржа, яка залишається компанії після покриття всіх витрат.

Оцінка ефективності: Чим вище ROS, тим ефективніше компанія управляє ціноутворенням та витратами. Низький ROS свідчить про жорстку конкуренцію, неефективне управління витратами або недостатню цінову владу на ринку.

2. Рентабельність активів (Return on Assets, ROA)

Методика розрахунку: Показує, скільки чистого прибутку генерує кожна гривня, інвестована у загальні активи (майно) компанії.

Економічний зміст: Це показник загальної ефективності управління. Він відображає здатність менеджменту ефективно використовувати всі ресурси компанії (незалежно від того, фінансуються вони власним чи позиковим капіталом) для генерування прибутку.

Оцінка ефективності: Високе значення ROA свідчить про високу продуктивність активів. Низьке значення може бути наслідком надлишку непрацюючих активів або низької рентабельності продажів.

3. Рентабельність власного капіталу (Return on Equity, ROE)

Методика розрахунку: Визначає, який прибуток отримує власник на кожную гривню, вкладену у власний капітал компанії.

Економічний зміст: Це найважливіший показник для акціонерів та інвесторів, оскільки він показує віддачу від їхніх інвестицій. Він є кінцевою мірою успішності бізнесу з точки зору власників.

Оцінка ефективності: Чим вище ROE, тим привабливіша компанія для інвесторів. Коефіцієнт часто порівнюється з альтернативними ставками

доходу (наприклад, ставка за банківськими депозитами або дохідність державних облігацій). ROE має бути значно вищим, ніж безризикові ставки.

Модель Du Pont (Факторний аналіз рентабельності).

Для глибокого розуміння факторів, які впливають на рентабельність власного капіталу (ROE), використовується Модель Du Pont. Вона декомпозує (розкладає) ROE на три основні компоненти, які безпосередньо контролюються менеджментом.

Компоненти Du Pont:

Рентабельність продажів: Вимірює операційну ефективність (здатність отримувати прибуток з продажів).

Коефіцієнт оборотності активів: Вимірює ефективність використання активів (здатність генерувати продажі з активів).

Фінансовий леверидж (Коефіцієнт фінансування активів): Вимірює фінансову ефективність (співвідношення активів до власного капіталу, або наскільки позиковий капітал використовується для збільшення віддачі для власників).

Значення для аналізу: Модель Du Pont дозволяє менеджменту точно визначити, що саме викликало зміну ROE: чи це зростання прибутковості, чи прискорення обороту активів, чи зміна структури фінансування (фінансовий леверидж). Це дає можливість цілеспрямовано приймати управлінські рішення.

3. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

3.1. Основні проблеми в проведенні аналізу фінансового стану сучасних підприємств

Проведення якісного фінансового аналізу в умовах сучасної економіки, що швидко змінюється, ускладнюється низкою системних та специфічних проблем. Ці виклики вимагають від аналітиків гнучкості, критичного мислення та використання нових підходів.

1. Недостовірність та нерелевантність даних

"Креативний облік" (Window Dressing): Практика маніпулювання звітністю (в рамках законних або напівзаконних методів) для покращення показників перед інвесторами чи кредиторами. Це призводить до викривлення реальної картини фінансового стану.

Відсутність оперативності: Публічна фінансова звітність часто є застарілою (квартальна або річна), що не дозволяє адекватно оцінити стан компанії в умовах високої ринкової волатильності.

Незбалансованість інформації: Занадто великий обсяг деталізованих даних, які важко структурувати, або, навпаки, недостатність нефінансової інформації, яка має критичне значення (наприклад, про ESG-показники чи рівень задоволеності клієнтів).

2. Складність оцінки нематеріальних активів

Домінування нематеріальних активів: У сучасних технологічних компаніях ключову цінність часто становлять нематеріальні активи (бренди, патенти, програмне забезпечення, інтелектуальний капітал).

Проблема відображення: Традиційний бухгалтерський облік часто не відображає або відображає лише частково справжню вартість цих активів. Наприклад, витрати на дослідження та розробки (R&D) часто списуються, а не капіталізуються.

Розрив між балансовою та ринковою вартістю: Це створює значний розрив між балансовою вартістю компанії та її ринковою капіталізацією, що ускладнює класичний фундаментальний аналіз.

3. Волатильність та нестабільність зовнішнього середовища

Інфляційні та валютні ризики: Висока інфляція та коливання валютних курсів спотворюють порівнянність фінансових показників у динаміці, особливо у міжнародних компаніях або в країнах, що розвиваються.

Геополітична та регуляторна нестабільність: Непередбачувані зміни у законодавстві, торговельних відносинах або політиці можуть різко вплинути на фінансовий стан компанії, роблячи прогнозування вкрай складним.

4. Проблеми порівнянності та уніфікації

Різноманіття облікових стандартів: Використання різних стандартів (МСФЗ, ГААП США, національні стандарти) ускладнює пряме порівняння фінансових показників між компаніями з різних юрисдикцій.

Складні корпоративні структури: Глобальні холдинги, офшорні зони, дочірні компанії та спільні підприємства ускладнюють консолідацію та розуміння джерел доходів та ризиків.

5. Трансформація бізнес-моделей

Цифрова економіка та підпискові моделі (SaaS): Компанії, що працюють за моделями підписки, мають високі початкові витрати на залучення клієнтів (Customer Acquisition Cost) і доходи, розтягнуті в часі. Це вимагає використання нетрадиційних показників, таких як LTV (Lifetime Value), MRR (Monthly Recurring Revenue) та Churn Rate, які не відображаються у стандартній звітності.

Ефект масштабу (Network Effects): Цінність цифрових платформ зростає з кількістю користувачів, але цей "мережевий ефект" не має прямого фінансового відображення в балансі.

Для успішного аналізу фінансового стану аналітики все частіше поєднують класичний фінансовий аналіз із нефінансовим аналізом (оцінка

якості менеджменту, ринкової позиції, технологічного потенціалу та ESG-факторів).

3.2. Шляхи вирішення системних проблем

Шляхи вирішення системних проблем відображені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Шляхи вирішення системних проблем

Проблема	Шлях вирішення/Методичний підхід
Креативний облік	Аналіз якості прибутку: Вивчення співвідношення між чистим прибутком (бухгалтерським) та грошовим потоком від операційної діяльності (CFO). Низька якість прибутку, як правило, супроводжується великим розривом між цими показниками.
Оцінка нематеріальних активів	Моделі оцінки вартості: Використання методів дисконтування грошових потоків (DCF) для оцінки майбутніх доходів, які генеруються нематеріальними активами. Аналіз співвідношення ринкової та балансової вартості.
Волатильність та інфляція	Використання скоригованих показників: Перерахунок фінансових результатів у постійні (реальні) ціни, щоб усунути вплив інфляції (наприклад, оцінка прибутку на основі поточної вартості заміщення активів).
Низька оперативність даних	Аналіз великих даних (Big Data) та альтернативних джерел: Використання даних, не включених у звітність (трафік вебсайту, дані про транзакції, настрої споживачів у соціальних мережах), для отримання інформації "у реальному часі".

Трансформація бізнес-моделей	Застосування нетрадиційних метрик: Обов'язкове включення в аналіз галузових нефінансових показників (LTV, CAC, ARPU, Churn Rate для SaaS; DAU/MAU для соціальних платформ).
------------------------------	---

Сучасний фінансовий аналіз поступово зміщується від виключно історичної оцінки до прогнозної та інтегрованої моделі, орієнтованої на ризик.

А. Інтеграція фінансового та нефінансового аналізу

ESG-аналіз (Environmental, Social, Governance): Оцінка впливу факторів навколишнього середовища, соціальної відповідальності та якості корпоративного управління на фінансову стійкість компанії.

Значення: Компанії з високими ESG-рейтингами, як правило, демонструють нижчу волатильність та вищу довгострокову прибутковість. Аналітики зобов'язані включати ESG-звітність до своїх моделей.

Оцінка ділової репутації та бренду: Використання кількісних методів для оцінки вартості бренду та ризиків, пов'язаних із репутацією, які можуть різко вплинути на майбутні грошові потоки (наприклад, скандали чи судові позови).

Б. Активне використання технологій (FinTech та AI)

Автоматизація збору та обробки даних: Використання штучного інтелекту та машинного навчання для автоматичного збору інформації з різних джерел, ідентифікації аномалій та прогнозування фінансових показників.

Динамічне прогнозування та сценарний аналіз: Замість статичних прогнозів, аналітики використовують симуляційні моделі (наприклад, метод Монте-Карло) для оцінки фінансового стану компанії за різних економічних сценаріїв (песимістичний, базовий, оптимістичний).

В. Зсув фокусу на грошові потоки

Пріоритет Cash Flow перед прибутком: У зв'язку з проблемою "креативного обліку", все більша увага приділяється аналізу грошового потоку від операційної діяльності (CFO). Цей показник важче фальсифікувати, і він є реальним джерелом погашення боргу та фінансування інвестицій.

Оцінка вільного грошового потоку (FCF): Визначення коштів, що залишилися після всіх необхідних капітальних витрат (CAPEX), які компанія може розподілити між інвесторами (дивіденди, викуп акцій) або використати для скорочення боргу. FCF є ключовим індикатором для DCF-моделей оцінки вартості.

Сучасний фінансовий аналітик перетворюється з "бухгалтера-калькулятора" на інтегрованого бізнес-аналітика, який поєднує фінансову експертизу з технологічними навичками та розумінням галузевих нефінансових факторів.

ВИСНОВКИ

Курсова робота присвячена дослідженню системи найважливіших індикаторів для комплексної оцінки фінансового стану сучасного підприємства. Поставлена мета — визначення теоретико-методологічних основ оцінки та проведення аналізу фінансового стану на прикладі конкретного суб'єкта господарювання — була досягнута.

Сутність фінансового стану: Встановлено, що фінансовий стан є інтегральною характеристикою ефективності управління ресурсами, що відображає здатність компанії до підтримки платоспроможності, стійкості, ділової активності та рентабельності.

Системність індикаторів: Підтверджено необхідність використання комплексної системи показників, згрупованих за чотирма ключовими напрямками:

Ліквідність: Забезпечує оцінку короткострокової платоспроможності.

Фінансова стійкість: Визначає рівень фінансового ризику та незалежності від позикового капіталу.

Ділова активність: Характеризує ефективність використання активів (особливо важливим є аналіз тривалості фінансового циклу).

Рентабельність: Оцінює кінцеву прибутковість для власників (ROE) та ефективність використання активів (ROA, ROS).

Важливість Du Pont: Доведено, що для глибокого факторного аналізу рентабельності необхідне використання моделі Du Pont, яка дозволяє менеджменту цілеспрямовано впливати на операційну, ресурсну та фінансову складові прибутковості.

Таким чином, комплексна оцінка фінансового стану, заснована на системі індикаторів та доповнена сучасними аналітичними підходами, є необхідною умовою для забезпечення фінансової безпеки, підвищення інвестиційної привабливості та стійкого розвитку підприємства в умовах ринкової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко В. І. Корпоративне управління – важливий елемент менеджменту на підприємстві / В. І. Антоненко // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 3. – С. 120–128.
2. Аранчій В. І. Фінансова стратегія у системі управління фінансами підприємства / В. І. Аранчій, О. П. Зоря // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 2. – С. 156–159.
3. Банкрутство і санація підприємства: Теорія і практика кризового управління / За ред. О. В. Мозенкова. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2003. – 272 с.
4. Білик Г. Г. Моніторинг фінансового стану підприємства як інструмент управління / Г. Г. Білик // Наукові праці Чорноморського державного університету ім. П. Могили : Економічні науки. – 2011. – №64. – С. 65–70.
5. Блакита Г. В. Фінансова стратегія торговельних підприємств: методологічні та прикладні аспекти : монографія / Г. В. Блакита. – К. : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2010. – 244 с.
6. Блюмхардт О. В. Корпоративне управління та його модель для акціонерних товариств в Україні / О. В. Блюмхардт // Вісник Запорізького державного університету. – 2012. – №1. – С. 3–8.
7. Бортнік С. М. Практичне застосування збалансованої системи показників як інструмента стратегічного планування діяльності підприємства [Електронний ресурс] / С. М. Бортнік. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/4785/3/Balanced.pdf>.
8. Василик О. Д. Державні фінанси України : навч. посіб. /О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 608с.
9. Василик О. Д. Теорія фінансів: підруч. / О. Д. Василик. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.

10. Василик О. Д., Павлюк К. В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 392 с.
11. Верба В. А. Управління розвитком компанії : навч. посіб. / В. А. Верба, О. М. Гребешкова. – К. : КНЕУ, 2011. – 482 с.
12. Воронкова А. Є. Діагностика стану підприємства: монографія / А. Є. Воронкова. – Харків : ІНЖЕК, 2006. – 447 с.
13. Герасименко С. С., Прохорова Ю. В. Економічний аналіз та діагностика стану підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2021. 430 с.
14. Іванова Н. В. Факторний аналіз формування прибутку: необхідність та інструментарій. // Економічний вісник університету. – 2019. – № 3. – С. 101–108.
15. Коваленко Л. О., Рязанова Н. С. Фінанси підприємств: підручник. Київ: Кондор, 2020. 600 с.
16. Ковальчук О. М. Методологічні аспекти прогнозування фінансових результатів діяльності підприємств. // Фінанси України. – 2021. – № 5. – С. 45–56.
17. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту: Підручник. — К. : Академвидав, 2003. — 415с.
18. Мельник Л. Г., Зінченко О. А. Проблеми та перспективи використання економетричних моделей у прогнозуванні прибутку промислових підприємств. // Вісник економічної науки України. – 2021. – № 2 (215). – С. 34–40.
19. Мних Є. В. Економічний аналіз. Програмований навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 420 с.
20. Островська Г. Й. Управління вартістю підприємств: монографія / Г. Й. Островська. – Тернопіль : Економічна думка, 2009. – 185 с.
21. Островська Г. Й. Фінансовий менеджмент: підручник / Г. Й. Островська. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2016. – 512 с.
22. Поддєрьогін А. М. та ін. Фінанси підприємств: підручник. 10-те вид. Київ: КНЕУ, 2022. 535 с.

23. Петренко В. В. Використання регресійного аналізу для моделювання прибутку в умовах нестабільності. // Актуальні проблеми економіки. – 2020. – № 12. – С. 88–95.
24. Проскуріна, Н., & Гнідкова, А. (2022). Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. Економіка та суспільство, (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74>.
25. Приходько В. С., Приходько В. І. Фінансове планування та прогнозування: навч. посіб. Київ: Кондор, 2019. 350 с.
26. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. 3-тє вид. Київ: Знання, 2018. 695 с.
27. Селіверстова Л. С. Особливості сучасного стратегічного управління підприємством / Л. С. Селіверстова, О. М. Єрмакова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – №4. С. 114–119.
28. Терещенко О. О. Управління вартістю підприємства в системі фінансового менеджменту / О. О. Терещенко, М. В. Стецько // Фінанси України. – 2007. – № 3. – С. 91–99.
29. Управління фінансами суб'єктів господарювання в умовах глобальної трансформації : монографія / За ред. І. С. Гуцала. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 484 с.
30. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / За ред. проф. Т. Т. Кірейцева. – К. : ЦУЛ, 2005. – 496 с.
31. Юнацький М. О. Огляд сучасних методів прогнозування фінансового стану підприємства. Ефективна економіка. 2018. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6232>.
32. Яковенко В. Менеджмент і маркетинг : Навчальний посібник/ Валерій Яковенко,; Європ. ун-т. -К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2006. -143 с.

ДОДАТКИ

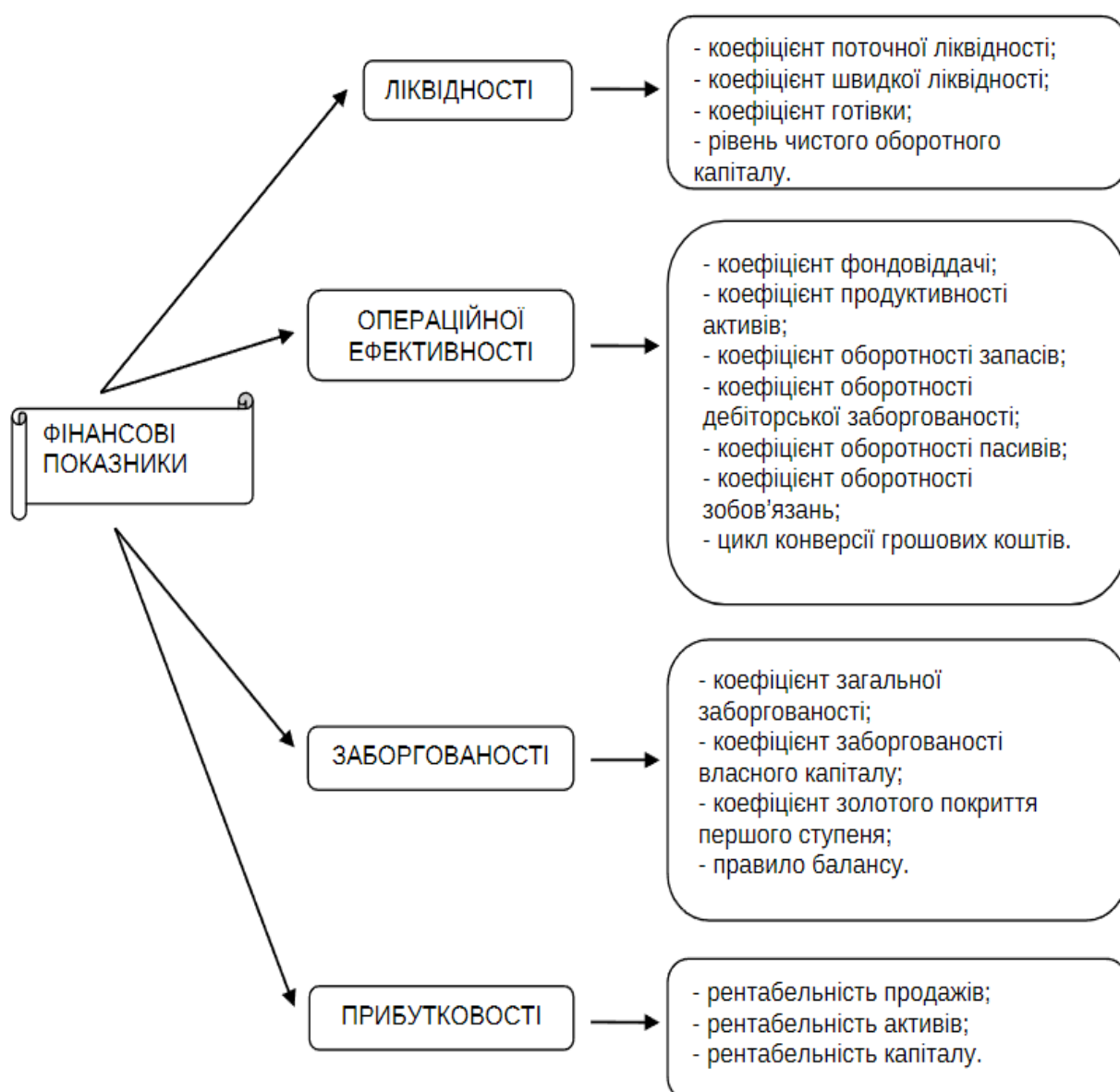

Рисунок Додатку А. Фінансові показники, які дозволяють комплексно оцінити фінансове становище підприємства

Додаток Б

Рисунок Додатку Б. Система фінансових показників оцінки інвестиційної привабливості підприємства